Wstęp

Operacje wsparcia pokoju na trwałe wpisały się do teorii i praktyki użycia sił zbrojnych wszystkich państw zachodnich, a także innych państw ceniących sobie utrzymanie pokoju na świecie. Obecnie można śmiało stwierdzić, że ta stosunkowo liczna grupa operacji stała się istotnym i ważnym instrumentem (narzędziem) rozwiązywania sytuacji kryzysowych, w tym także konfliktów zbrojnych w różnych zakątkach świata. Nie ma wątpliwości co do tego, że znaczenie szeroko pojętych operacji wsparcia pokoju jeszcze bardziej wzrosło po zakończeniu zimnej wojny. W tym właśnie okresie odnotowano bowiem wzrost liczby konfliktów zbrojnych na świecie o wyraźnych cechach charakterystycznych dla wewnętrznych konfliktów i wojen domowych.

Operacje wsparcia pokoju, obejmujące między innymi operacje utrzymania pokoju oraz operacje wymuszania pokoju we wspomnianym okresie, przestały być już domeną wyłącznie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na początku lat 90. ubiegłego wieku aktywnie w tę działalność włączyły się bowiem Unia Europejska (Unia Zachodnioeuropejska) oraz Sojusz Północnoatlantycki. Można śmiało stwierdzić, że wspomniane organizacje wniosły nową jakość do prowadzonych w okresie zimnej wojny klasycznych operacji utrzymania pokoju. Nowa jakość stała się wynikiem nie tylko możliwości tych organizacji, lecz także wpływ na nią miało wyraźnie zmieniające się środowisko bezpieczeństwa (środowiska operacyjnego).

Wymienione przesłanki uzasadniły potrzebę przeprowadzenia badań w tym złożonym, interdyscyplinarnym obszarze. Mając na uwadze wyjątkową złożoność przedmiotu eksploracji naukowej, za celowe uznano wprowadzenie ograniczeń i skupienie się wyłącznie na operacjach utrzymania i wymuszania pokoju. Nie odniesiono się natomiast do innych kategorii operacji, zakwalifikowanych do zbioru operacji wsparcia pokoju. Dzięki temu możliwe stało się przygotowanie zwartej pozycji poświęconej tym operacjom, które wydaje się, iż w największym stopniu wpływają na system bezpieczeństwa międzynarodowego. Oczywiście, nie można ich postrzegać jako antidotum na wszelkie problemy współczesnego świata związane

z szeroko pojętym bezpieczeństwem na świecie, albowiem rozwiązywanie sytuacji kryzysowych, w tym także konfliktów, wymaga kompleksowego zastosowania różnych, dostępnych społeczności międzynarodowej środków.

Niniejsza książka składa się z trzech rozdziałów merytorycznych, uzupełnionych wstępem i zakończeniem oraz załącznikami. W rozdziale pierwszym wyjaśniono ogólne założenia operacji wsparcia pokoju, wskazując tym samym miejsce operacji utrzymania pokoju oraz wymuszania pokoju w szeroko pojętych działaniach militarnych (wojskowych). Scharakteryzowano podstawy prawne tej specyficznej grupy operacji. Usystematyzowano wiedzę dotyczącą uwarunkowań operacyjnych. Należną uwagę poświęcono uwarunkowaniom operacji utrzymania i wymuszania pokoju. Odniesiono się między innymi do stron konfliktu (podmiotów zaangażowanych w konflikt), które w znacznej mierze mogą wpływać na przebieg zarówno jednej, jak i drugiej operacji. Zwrócono również uwagę na warunki terenowe, klimat i warunki atmosferyczne, które także determinują przebieg tych operacji.

Rozdział drugi poświęcono operacjom utrzymania pokoju. Dokonano analizy tych operacji w dwóch charakterystycznych okresach – zimnej wojny i po jej zakończeniu. Wyjaśniono pierwszą w historii operację utrzymania pokoju UNEF, którą siły pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych przeprowadziły już 1956 roku. Pokrótce scharakteryzowano także kolejną i trwającą do tej pory operację utrzymania pokoju ONZ na Cyprze. Stosowną uwagę poświęcono również operacjom utrzymania pokoju po zakończeniu zimnej wojny, skupiając się wyłącznie na wyjaśnieniu i usystematyzowaniu najważniejszych aspektów operacji UNPROFOR w Bośni i Hercegowinie oraz równolegle prowadzonych operacji w innych regionach Bałkanów. Podjęto także próbę dokonania prognozy tych operacji w bliskiej i średniej perspektywie czasowej. Rozdział zakończono najistotniejszymi z punktu widzenia autora konkluzjami.

Rozdział trzeci dotyczy operacji wymuszania pokoju. W rozdziale tym opisano wybrane przypadki przeprowadzonych już operacji tego typu. Podobnie, jak w wypadku operacji utrzymania pokoju (opisanych w rozdziale drugim), dokonano analizy i oceny wybranych operacji oficjalnie uznanych za operacje wymuszania pokoju. W tej grupie uwzględniono interwencję w Kongo w latach 1960–1964 oraz interwencję w rejonie Zatoki Perskiej w latach 1990–1991. W okresie po zakończeniu zimnej wojny wysiłek badawczy skupiono przede wszystkim na Bałkanach, wyjaśniając operacje IFOR, SFOR w Bośni i Hercegowinie oraz KFOR w Kosowie. Dużo uwagi poświęcono również operacji ISAF w Afganistanie uznając ją także za operację wymuszania pokoju, a nie, jak jest to formalnie przedstawiane w mediach i gronie decydentów politycznych, jako operację stabilizacyjną. Wyjaśniono fundamentalne założenia przyszłych operacji wymuszania pokoju.

Zakończenie zawiera refleksję odnoszącą się w syntetycznej formie do najistotniejszych treści dotyczących użycia sił zbrojnych w operacjach utrzymania oraz wymuszania pokoju. Zaprezentowano najważniejsze konkluzje, eksponując najistotniejsze rezultaty uzyskane w wyniku przeprowadzonych badań. Wskazano także obszary, które wymagają wszczęcia lub kontynuowania badań. Określając przyszłe operacje wymuszania pokoju, założono, że należy przedstawić to wariantowo, ze wskazaniem, który z nich jest mniej korzystny dla potencjalnych wykonawców.

Maciej Marszałek